

Антін Мухарський
Легенда про
Квітозавра

Правдива казка
для дорослих дітей

Харків
«ФОЛІО»
2015

Антін Мухарський
Легенда про квітозавра.
Правдива казка
для дорослих дітей

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=18347978

Легенда про квітозавра: Фоліо; Харків; 2015

ISBN 978-966-03-7202-3

Аннотація

Я давно мріяв написати казку, яку було б цікаво читати дітям та їхнім батькам. І щоб там неодмінно були динозаври, інопланетяни, міжгалактичні подорожі, детективні пригоди та справжнє кохання. А ще таку, де всі герої були б упізнаними, а сюжет розгортався у нашому чарівному місті саме о тій порі, коли дніпровські схили вкриває бузкова піна, а на старих каштанах запалюються мільйони свічок і Київ стає схожим на справжню казку.

Наскільки це мені вдалося – вже судити читачеві. Але я дуже старався.

Із побажанням веселого та корисного читання – Антін Мухарський

Содержание

Частина перша	6
Глава 1	6
Глава 2	18
Глава 3	24
Глава 4	31
Глава 5	42
Глава 6	51
Глава 7	66
Глава 8	76
Глава 9	86
Конец ознакомительного фрагмента.	89

Антін Мухарський

Легенда про квітозавра

Усім моїм діточкам —

*Софійці, Іванці, Андрійчику, Орісі, Іванчику,
присвячується*

Правдива казка для дорослих дітей

Частина перша Дивовижна знахідка

Глава 1 Знайомтеся: професор Чудлик

Якщо ви ніколи не бували в Києві, не бачили Софійського собору, не гуляли Хрещатиком і не пили лимонад у скверу біля Золотих воріт, – отже, у вас це все ще попереду. І, якщо ви справді захочете відвідати наше чарівне місто, то зробіть це неодмінно в травні. Адже навіть маленьким дітям відомо, що у травні, коли розквітає бузок, а на гіллястих каштанах запалюються мільйони свічок, Київ стає схожим на казку, в якій відбуваються неймовірні дива. Ну де ви ще побачите діджея, який летить небом у дитячому візочку, справжніх інопланетян чи волошкового квітозавра, що, мирно сидячи на лавці, потайки від мами їсть разом із друзями морозиво? Не вірите? Приїжджайте самі, знайдіть мене, і я вас обов'язково з ними познайомлю.

Історія, розказана у цій книжці, відбулася саме в травні, коли величезні кущі бузку на дніпровських схилах вкрила біла й фіолетова піна. Її аромат, змішуючись із пахощами розквітлих на клумбах нарцисів та тюльпанів, огорнув місто і розлився по вулицях духмяними струменями. Він приводив у захват бабусь і дідусів, їхніх дітей, онуків і, навіть, правнуків, які посміхалися гарячому сонцю зі своїх пелюшок. Повернулися ластівки, наповнивши щебетом небо, задзвеніли в руках у квіткарів букетики конвалій, захлюпалися в Дніпрі жирні лящі та подусти, і навіть міліціонери на вулицях якось подобрішали і поблажливо поглядали на жвавих пенсіонерів, які перебігали дорогу в недозволених для цього

місцях.

Час починати розповідь.

Отож, жив собі в Києві один ду-у-же відомий професор казкової заврології на прізвище Чудлик. Він продовжував знану наукову династію – адже і його батько, і дідусь, і навіть прадідусь також були професорами. Прадідусь уславився вражаючою знахідкою: одного разу копав для риболовлі хробаків у ботанічному саду і натрапив під старезним каштаном на справжнє доісторичне брязкальце, яким матусі-квітозаврихи забавляли своїх малят, коли ті здіймали галас, вимагаючи чіпсів та цукрової вати.

Невже ви не знаєте, хто такі волошкові квітозаври? Тоді я наполегливо раджу вам відвідати лекцію професора Чудлика, яку той читає щосуботи в республіканському планетарії.

Рівно о 15:00, після сеансу пізнавальних мультфільмів, на кафедру піднімається усміхнений, сухорлявий дідусь у незмінному білому халаті, з-під якого визирають картаті

штани й начищені до дзеркального блиску гостроносі черевики. Довге сиве волосся дуже смішно стирчить з-під круглої оксамитової шапочки з вишитою на ній срібlistими нитками літерою «Ч». Однак не поспішайте сміятися, адже професор – справжній геній, а генії зазвичай трохи дивакуваті.

Піднявшись на кафедру, Чудлик огляне з-під окулярів зал, мугикне отак: «ГМ-ХМ», поворухне вусами і скаже:

– Дорогі друзі, вітаю вас на науково-казковій лекції «Легенди та правда про волошкових квітозаврів».

По його словах світло в залі почне поволі гаснути. Натомість на прямокутному екрані спалахне і постане дивовижна картина: величезна галявина, вкрита квітковим килимом, оточена густими деревами, посеред якої на березі річки граються і водять хороводи кумедні істоти волошкового кольору, суцільно всипані ромашками, маргаритками, айстрами, жоржинами та соняхами. І поки ви будете розглядати цю картину, приємний баритон професора Чудлика перенесе вас у далеке минуле:

– Колись, багато мільйонів років тому, територію сучасної України населяли добрі, простодушні та веселі істоти – волошкові квітозаври. Здебільшого вони полюбляли мешкати у наймальовничіших місцях поблизу річок та озер. Раціон їхнього харчування містив пелюстки троянд, дикий мед, пташине молоко та солодку росу. Але понад усе їм подобалося співати, гратися й танцювати. Волошковий квітозавр легко міг прожити півроку без меду і пташиного молока, три міся-

ці без солодкої роси, але якщо йому три дні забороняли гратися й танцювати, то він занедужував і помирав від нудьги. Жили волошкові квітозаври як одна велика родина. Вони не знали, що таке лихо, зло і підступність. Однак...

У цьому місці професор клацне пультом і на екрані постає зовсім інша картина: випалена земля, зрубані дерева, висохлі річки, чорне каміння та затягнений хмарою диму небо-край.

– Після прибуття на нашу землю інопланетного десанту на чолі з відомим лиходієм та розбійником Пупир-Хамом волошкові квітозаври були геть знищені. Спершу їм заборонили співати, потім танцювати й водити хороводи, натомість змусили ходити строем, навчали брехати, лаятися й капостити. Невдовзі всі тварини пересварилися між собою і зробилися легкою здобиччю для Пупир-Хама та його поплічників – негідники відловлювали чарівних звірів і вивозили на планету Жлобур, аби шити з їхньої шкіри куртки, сумки й гаманці, що мали шалений попит серед місцевої модної публіки. Упродовж декількох років численна і весела родина волошкових здорованів скоротилася до кількох дивом уцілілих осіб. Вони знайшли собі прихисток у печерах, у найнепрístupніших місцях Землі. Йдемо далі...

Професор знову переключить слайд. На екрані – стародавнє місто.

– З історичних джерел стало відомо, що в знаменитій Олександрійській бібліотеці зберігався древній манускрипт. У ньому червоним чорнилом на жовтому пергаменті написано, що остання волошкова квітозавриха Клумба дозволила тодішнім мольфарам приспати себе та велике розписне, дуже схоже на писанку яйце на невідомий термін. Коли Клумба нарешті прокинеться, з цього яйця вилупиться квітозаврик на ім'я Бузок, і з його народженням у Всесвіті настала б нова епоха. Бузкове народження мало принести людям усієї Землі радість, любов та щастя. А дітям – нові ігри, забавки та розваги. На жаль, цей манускрипт згорів під час пожежі, й до нас дійшло тільки усне свідчення. Проте...

Далі професор Чудлик розповість про свого прадіда-професора, який відкопав брязкальце, про свого батька-професора, що дізнався про давній манускрипт, а потім і про свої досягнення в цій галузі науки. Слайди змінюватимуть одне

одного, а наприкінці лекції професор підсумує:

– Хочеться вірити, що десь на нашій планеті у затишній печері мирно спить, пригортаючи до себе розписне яйце, мама Клумба, адже лише легендарні волошкові квітозаври здатні подарувати щиросердні веселощі, любов та єднання, яких так бракує нашому світу.

Потому в залі ввімкнуть світло, чутимуться гучні овації, а наш професор вдячно вклонятиметься на всі боки.

Додому Чудлик повертався на своєму педальному «Запорожці», розмальованому червоно-чорним під комашку «сонечко». Він піклувався про довкілля, а тому крутив педалі й усіляко підтримував тих, хто замість їздити на жадібних до бензину автівках, пересувалися на електромобілях, велосипедах, самокатах, роликах та скейтбордах, звільняючи нашу прекрасну планету від отруйних вихлопних газів.

Побачити «сонечко» у місті й помахати йому рукою вважалося гарною прикметою. У неї вірили навіть мер Києва і народні депутати з Верховної Ради. Тому коли професор проїжджав повз ці солідні державні установи, всі, навіть найпихатіші, державні мужі вихилялися з вікон, махаючи професору руками і сподіваючись на краще майбутнє.

Видатний учений мешкав у невеличкому будиночку з вежею на території ботанічного саду Академії казкових наук. Усі кияни знають це місце, що потопає в кущах півоній, бузку і жасмину на високому березі Дніпра. У будиночку є вітальня, спальня, кабінет, а також кухня і ванна кімната. Збоку до нього прибудовано дерев'яну башту, чий стародавній годинник мелодійним боєм вітає кожну нову годину.

Невисокі сходинок ведуть на широкий ганок, де вечорами так приємно пити чай з лимоном і свіжою булкою, намащеною маслом та вишневим джемом.

Глава 2

Чарівні мрії

Зазвичай перед сном професор любив мріяти, бо вже давно дійшов одного важливого наукового висновку: «Мріяти – корисно для здоров'я!»

У той травневий вечір, коли над обрієм тільки-но з'явився золотавий колобок повного місяця, Чудлик поставив на газоні крісло-гойдалку і вмовстився у ньому обличчям до Дніпра. Погойдуючись у такт солов'їним співам, подумки переносився в ті далекі часи, коли до київських берегів причалювали човни варягів, а в стольному граді правили грізні князі та воєводи.

Трохи праворуч унизу у вечірньому світлі бриніли хрести та зірки Видубицького монастиря. Більш ніж тисячу років тому саме у цьому місці «видибав» на берег золотовусий язичницький бог Перун, що його перші християни скинули у Дніпро після хрещення Русі київським князем Володимиром. А отам, за мостом Патона, знаходився прадавній річковий перевіз, на якому звичайним поромщиком працював засновник нашої столиці легендарний Кий.

Наукова уява професора легко малювала картини – одну казковішу за іншу. Він уявляв, як із-за новобудов лівого берега летів на Київ страхітливий Змій Горинич, сідав у тому місці, де нині Андріївська церква, дихав вогнем і вимагав від наляканих киян видати йому на поталу найкрасивішу дівчину. Звісно, містяни відмовляли і хутко посилали якогось жвавого хлопчину за героєм-богатирем, що допіру гуляв у чистім полі. Богатир на своєму коні чимдуж мчав до Києва і виходив на герць зі Змієм. Часто-густо у ролі цього героя-богатиря професор Чудлик уявляв себе. Перемігши Змія, він би йому голів не рубив, а просто суворо заборонив би хуліганити й розбійничати. А ще обов'язково поставив би кілька запитань. Отакі, наприклад:

«Чи є щось спільне у Горинича з волошковими квітозав-

рами?»

«Ким йому доводиться китайський дракон?»

«Чи, бува, знаменита Нессі з озера гірської Шотландії не є тіткою йому?»

Річ у тім, що професор казкової заврології вже давно працював над науковим дослідженням про спільне походження цих міфічних тварин. Але йому бракувало матеріалів для підтвердження своєї гіпотези.

– Добре було б знайти волошкову квітозавриху і запитати про все це у неї! – примруживши очі, мріяв професор, солодко потягуючись у кріслі.

Отак, гойдаючись, він і не помітив, як заснув.

Тим часом небо над Києвом затягла велика дощова хмара.

– Будьте обережні зі своїми мр-р-р-іями! Інколи вони спр-р-р-р-авджуються! – далекими розкатами грому пробуркотіла вона.

Але Чудлик спав безпробудним сном. Не прокинувся він і тоді, коли перші краплі впали йому на обличчя, а потім рясний дощ зашелестів листям лип та каштанів, зашумів у ринвах.

– Жа-х-х-х! – золотою блискавкою розірвала дощова хмара небо над Києвом.

Від цього звуку Чудлик здригнувся і прокинувся. Підхо-

пивши крісло, він був побіг до веранди, аж раптом послиз-
нувся на мокрій траві, упав і покотився униз схилом пагорба.

Глава 3

Дивовижна знахідка

Професор прийшов до тямі у цілковитій темряві. Якийсь час він лежав нерухомо, прислухаючись до звуків. Десь неподалік із рівним проміжком розбивалася крапля. Трохи осторонь чулося чиєсь рівне сопіння.

– Цікаво, скільки я пролежав без свідомості? – подумав Чудлик і підніс до очей годинник. Фосфорні стрілки, тьмяно поблискуючи в темряві, показували о пів на третю ночі. – І де це я?

Якийсь твердий камінчик неприємно давив ребра. Підвів-

шисть на лікті, професор відкинув його вбік, а потім обмацав місце, на якому лежав. Схоже було на солом'яну підстилку.

– Хто ж це там сопе?

Усім відомо, що в печерах на високому дніпровському березі живуть не лише добрі гноми, лісовики та саламандри. Ходять чутки, що тут водиться і нечиста сила. Начебто вона лякає пізніх перехожих і водить за ніс стомлених міліціонерів, ставить підніжки лижникам і перевертає санчата в найнебезпечніших місцях. Крім того, подекують, що теплими травневими ночами, коли місяць уповні, оте чортовиння набирає сили і боронь боже о цій порі потрапити до їхніх лап – залоскочуть до смерті.

Не знаю, що б ви робили у цій ситуації: тремтіли б від страху, кликали б на допомогу чи просто плакали, але професор Чудлик як справжній учений рушив, тобто порачкував, назустріч невідомому.

Було страшно. Гострі камінчики різали долоні й коліна. Але, перемагаючи страх і біль, Чудлик продовжував свій шлях.

Сопіння чулося все ближче і ближче, і нарешті його оксамитова шапочка буцнула об щось твердо-м'яке. Це «щось» було значно твердішим від клоунських поролонових носиків, що продають у цирку, але й набагато м'якшим від тугого футбольного м'яча.

Обережно обмацуючи свою знахідку, професор намагався з'ясувати, з ким саме звела його доля у темній печері. З кожним рухом серце Чудлика калатало все дужче. Страх і обачність потроху поступалися місцем ще неясному, але радісному передчуттю великого наукового відкриття. Коли обстеження остаточно завершилося, професор ледь чутно прошепотів: «Це просто неймовірно!»

Та результати його «наукового обмацування» свідчили самі за себе. По-перше, знайдене «щось» мало досить великі задні лапи, взуті в теплі домашні капці. По-друге, його хвіст

був довгий і досить вгодований. По-третє, по спині й хвосту тягнувся роговий гребінь, подібний до гребеня ігуан – сучасних спадкоємців давніх динозаврів. По-четверте: «щось» мало невелику як на таке тіло голову. Ну, і по-п'яте, воно цупкими лапками притискало до грудей округлої форми предмет, дуже схожий на велике яйце.

Хвилюванню професора не було меж! Аби скоротати час до світанку Чудлик улігся поруч зі своєю знахідкою на соломяній підстилці, примостивши голову на кулак.

Він зовсім не хотів спати! Це вийшло якось само собою.

Адже люди похилого віку іноді люблять засинати у найнепридатніших для цього місцях – у трамваї, у театрі, або ж на врученні нагород... – та ще й при цьому голосно хропти...

Однак невдовзі професора розбудило чиєсь позіхання і плямкання: «Мц-а, мц-а-а!». Спершу Чудлик просто лежав і дивився на яскраву пляму світла перед собою. Сонячний промінь, пробившись крізь корені могутнього каштана, проникав у печеру, щільно встелену соломою із розкиданими по ній коштовними камінцями – рубінами, смарагдами, сапфірами та аметистами. Відбиваючись у їхніх кольорових гранях, промінь заливав печеру веселим мерехтливим світлом.

Аж ось за спиною хтось знову голосно позіхнув, Чудлик обернувся і побачив те, про що мріяв довгі роки, – у сяйві кольорових сонячних плям, затишно підгорнувши під себе соломку, спала мама Клумба, притискаючи до грудей велетенську писанку.

Прадавня легенда про квітозавра виявилася чистісінькою правдою!

Глава 4

Академія наук

Коли ви приїдете в Київ і вас повезуть на екскурсію до ботанічного саду, екскурсовод неодмінно розповість історію про те, як одного травневого ранку професор Чудлик біг вулицями міста і кричав: «Еврика! Еврика!», що в перекладі з давньогрецької означає: «Знайшов! Знайшов!» – Я сам був свідком цієї знаменної події! – додасть екскурсовод наприкінці розповіді.

Але касирка, в якій ви купуватимете квиток, лише посміхнеться, почувши це, і скаже:

– Нічого подібного. Все було зовсім не так!

– А як? – запитаєте ви.

– Того дня професор як обпечений прибіг сюди і кинувся

до телефону. Хатнього телефону він не має, мобільним не користується, тому за потреби телефонує з нашого апарата.

У цьому місці касирка обов'язково подивиться на себе в маленьке люстерко на столі, поправить зачіску, цикне золотим зубом, вигне дугою чорну брову і продовжить:

– Я запитала в нього: що трапилося? А він мовчить, пихкає і тільки знай собі набирає чийсь номер. А потім як закричить у слухавку: «Алло, Академія казкових наук, говорить Чудлик! Сенсація: знайдено волошкового квітозавра!»

Тут касирка заллється сміхом, відірве квиток і, простягнувши його у вікно, скаже: «З вас десять гривень».

– Про Чудлика розповідала? – поцікавиться у воротах вузатий дядечко з пов'язкою «контролер» на рукаві.

– Ага! – кивнете ви, віддаючи йому квиток.

– Це я перший дізнався про те, що професор знайшов квітозавра. І зовсім він не бігав дзвонити до касирки, і не кричав: «Еврика, еврика!», а просто підійшов до мене і попросив закурити.

– Так професор же не курить?

– Правильно, не курить, – погодиться з вами контролер, – але того дня закурив «на нервної почве»! Йй-бо, не брешу!

А потім, гуляючи алеями ботанічного саду, ви обов'язково замислитесь: «Хто ж із них правий?»

Так от, я насправді знаю, як усе було!

Знайшовши Клуббу із яйцем, професор передусім дістав з кишені олівець і блокнот, замалював її сплячу, зазначив

точний час знахідки і поставив свій підпис. Тільки після цього він зважився залишити печеру – сонячний промінь, пробиваючись під землю, вказував йому шлях.

Опинившись назовні, Чудлик помчав до своєї автівки-«сонечка», сів у неї і натиснув на педалі з такою силою, що вона стартувала з місця, мов той гоночний карт.

Біля Бессарабського ринку машину зупинив старший сержант патрульної служби Микола Гедзь.

– Порушуєте, пане Чудлику, майже сто кілометрів на годину! – суворо сказав він, помахуючи смугастим кийком.

Але коли професор розповів йому про свою знахідку, старший сержант увімкнув на патрульному автомобілі сирену супроводження і за півтори хвилини домчав «сонечко» до будинку Академії казкових наук.

– Країна має пишатися такими людьми, як ви! – сказав

професорові на прощання, взявши під козирок.

Новина про те, що Чудлик знайшов у ботанічному саду волошкового квітозавра, вмить облетіла цитадель вітчизняної науки. Величезний будинок перетворився на розтривожений вулик. «Де він? Як він? Що він?» – бігали коридорами професори, хапаючись за голови. «Це ж незбагненно!» – вигукували вони, здимаючи руки, і, смикаючи один одного за гудзики, питали: «А ви подробиці знаєте?»

Подробиць не знав ніхто. Одні казали, нібито Чудлик знайшов квітозавра в капусті, інші запевняли, що його при- ніс лелека, треті стверджували, що професор провалився в каналізацію і там його вкусив жовтогарячий пацюк. Коли ж він за ним погнався, то потрапив у палац мишачого короля, який подарував йому квітозавра. Майстри версій та гіпотез продукували їх сотнями. І жодна не відповідала дійсності.

Тим часом Чудлик зачинився в кабінеті начальника Академії казкових наук академіка Хитренка і мав з ним тривалу й серйозну розмову.

Слід зазначити, що академік Хитренко був дуже обережною людиною і зазвичай, перш ніж ухвалити серйозне рішення, обов'язково радився зі своїм начальством. Проте нині він був найголовнішим науковим начальником і радитися не мав з ким, тому відверто нервував.

– А може – ну його, почекаємо, – вкрадливо говорив Хитренко до Чудлика. – Та й кому це зараз треба? Грошей на науку виділяють дуже мало і що накажете робити з цим квітозавром? Чим годувати, де розміщувати? Адже прикладів у світі не було... На кого нам рівнятися?

– Навіщо ж на когось рівнятися?! – гарячкував професор. – Довіртеся мені! Про квітозаврів я знаю все!

– Так-то воно так, – цокав язиком Хитренко, – та нам би хоч якийсь приклад із закордонної практики... Чи приїхали б люди, навчили...

– Так навіщо ж учити, коли ми самі все вміємо й усе мо-

жемо!

– Так то воно так, але б краще підстрахуватися.

І хоча професор завжди шанобливо ставився до керівництва, тут він не втримався і назвав свого безпосереднього начальника «боягузливим бюрократом».

Хитренко вкрився червоними плямами, затрусився і закричав:

– Та як ви смієте?! Я, я... Я забороняю вам чіпати знахідку! Квітозавриха із яйцем – це власність держави і питання про її пробудження ми будемо вирішувати на з'їзді вечних, за погодження президента і Верховної Ради, чергове засідання якої відбудеться за три місяці, бо депутати йдуть у відпустки!

– За три місяці?! – аж смикнувся Чудлик. – Але на цю подію Земля чекала мільйони років!

– Почекає ще! – самовдоволено сказав Хитренко. – А тепер ми маємо створити спеціальну наукову комісію з вивчення знахідки, головою якої я зараз же ж призначаю себе! Бо врешті-решт на мені уся відповідальність за здобутки вітчизняної науки.

Скажу вам по секрету, під час розмови з Чудликом в голові у Хитренка визрівав підступний план, як привласнити відкриття нашого професора. «За таке відкриття я обов’язково отримаю Нобелівську премію і нарешті стану багатим

і знаменитим, – міркував Хитренко. – Збудую собі величезний замський будинок, заведу там страусів, а ще куплю дорогий „Мерседес“, і взагалі...» Тут у нього аж голова пішла обертом від сподівання на майбутні статки...

– Все, ви вільні! – кинув він насамкінець Чудлику. – І попереджаю: не наближайтеся до печери без дозволу спеціальної наукової комісії!

Глава 5

Брехлива прес-конференція

Увечері того самого дня інформаційні агентства Землі облетіла новина про те, що наукова експедиція під проводом академіка Хитренка знайшла у Києві волошкову квітозавриху. Могутні космічні ретранслятори відправили це повідомлення до інших планет і галактик.

Вхід до печери огородили смугастими стрічками й виставили охорону, озброєну кийками та сльозогінним газом. Журналісти збивалися з ніг, щоб узяти інтерв'ю в головного наукового начальника, який купався в променях чужої слави і почувався на сьомому небі від щастя.

– Без коментарів... Без коментарів... – відмахувався Хитренко від докучливих телевізійників і вдавав, що дуже зайнятий. – Чекаю усіх на прес-конференції.

Величезний зал палацу «Україна» не зміг вмістити усіх бажаючих. Вітчизняні та іноземні журналісти, обвішані диктофонами й мікрофонами, сиділи одне в одного на колінах, ну зовсім як маленькі діти на новорічних виставах. Деякі з них улаштувалися на люстрах чи прив'язалися мотузками до балконів.

Перед початком конференції Хитренко заборонив членам наукової комісії навіть згадувати ім'я Чудлика в своїх доповідях, а того, хто намагався опиратися цій обурливій вказівці, негайно відправив на пенсію.

На початку прес-конференції головний науковий начальник невпинно брехав про те, як тяжко було готувати експедицію, які перешкоди мусили здолати... Аж ось справа дійшла до конкретних питань, і тут більш-менш спостережлива

людина відразу ж помітила б, що Хитренко знітився й розгубився. Наприклад, на запитання: «Як ви збираєтеся будити Клумбу?» він відповів:

– За допомогою будильника чи поливаючи її з чайника холодною водою.

Потім його запитали:

– Чим ви збираєтеся годувати її і де розміщувати?

– Годувати ми її будемо перловою кашею та риб'ячим жиром, а житиме вона в колишньому піонерському таборі «Червона зірка».

– Господи, вони ж замордують її! – аж сплеснув руками Чудлик, спостерігаючи прес-конференцію по телевізору.

– Вау, не хвилюйтеся, професоре! – намагався заспокоїти його ді-джей Дудка, який того вечора прийшов провідати свого дядька.

– Треба терміново зарадити цьому, мій юний друже! Але як?!

Професор затулив обличчя руками і, ледве стримуючи сльози, похилив голову. Йому було дуже кепсько, адже його мрія, мама Клубба разом із дитинчам, потрапила до рук людей байдужих, необізнаних та корисливих.

– А що ви збираєтеся робити з розписним яйцем? – сипалися на Хитренка запитання від журналістів.

– Ми відправимо його в інкубатор на висиджування.

– Який інкубатор?! – Чудлик схопився за голову. – Адже навіть малі діти знають – якщо в мами-квітозаврихи хоч на п'ять хвилин забрати яйце, то вона помре від тривоги! Треба щось робити, мій юний друже, інакше ми її втратимо.

– Вау, чекайте, професоре, дайте подумати...

Даруйте, ви ж, мабуть, не знайомі з ді-джеєм Дудкою.

Отже, Дуденко Богдан Сильвестрович (він же ді-джей Дудка) народився в місті Києві п'ятнадцять років тому і першим словом, яке він промовив, було слово «вау».

Якщо ви приїдете до Києва і захочете познайомитися з ним особисто, то обов'язково прийдіть на Хрещатик. Тут у вихідні дні Дудка зі своїми друзями з 11-ї ранку до самого

вечора катається на скейті чи роликівих ковзанах.

Упізнати його дуже легко. Він завжди вбраний у широчезні, приспущені штани з безліччю кишень, довгу майку та куртку з капюшоном. На голові має яскраву шапочку, у вухах – навушники, а очі обов'язково прикриває окулярами з кольоровими скельцями. Іноді він знімає шапочку, щоб усі могли помилуватися його волоссям майже помаранчево-го кольору. Через плече у нього на довгому ремені, десть біля коліна, висить квадратна сумка, забита модними журналами, вініловими дисками та останніми версіями комп'ютерних ігор. Взуття ді-джей носить різне – від міцних військових чобіт до м'яких кросівок. Дудка не вживає жодних алкогольних напоїв і не курить, проте дуже любить танцювати хіп-хоп з елементами спортивного брейк-дансу. Експериментуючи з музикою, він винайшов власний стиль і назвав «заїк-техно-денс». А все тому, що він трохи заїкається і йому це дуже з-з-зручно під час с-с-складання те-те-текстів.

Поки ми знайомилися з Дудкою, події на прес-конференції вкрай загострилися.

На Хитренка звідусіль летіли каверзні запитання. Він пітнів, тіпався і ладен був усіх покусати.

– Так коли ж ви все-таки збираєтеся будити квітозавриху? – не вгамовувався один особливо допитливий репортер Орест Балакучий. – І чи не збираєтеся ви залучити найвідомішого фахівця у цій галузі професора Чудлика?

– Ні, його ми залучати не плануємо. А будити квітозавриху будемо найближчим часом...

– Коли? Коли? – зашуміли журналісти...

– Завтра о десятій ранку! – зненацька бовкнув академік і відразу усвідомив усю серйозність своєї помилки.

Він ніколи в житті не давав інтерв'ю в прямому ефірі, тому звик, що незручну фразу можна «вирізати», а обіцянку – не виконати. Проте цього разу його слова підхопили сотні телекамер і вмить рознесли по всіх усядах. За таких обставин удавати із себе дурника – марна справа.

– Усе, прес-конференцію завершено! – підвівся зі свого місця Хитренко і відчув, що у нього тремтять коліна.

Професор Чудлик довго сидів у глибокому старовинному кріслі, втупившись у підлогу. До слави, якої так домагався Хитренко, йому було байдуже, але життя мами Клумби та її синочка перебувало під загрозою.

– Якщо вони почнуть поливати її холодною водою чи дзвеніти над вухом будильником, то вона може прокинутися не в гуморі або встати не з тієї ноги. А це матиме непоправні наслідки, – бурмотів Чудлик собі під ніс. – Від поганого настрою квітозавриха занедужає. Вони її занапащать! Що робити, Дудко?

– Вау, здається, я вїхав у те-тему! – відповів ді-джей.

– То що?

– Підкоп...

– Як ти сказав?..

– Я с-с-сказав підкоп, професоре!

Глава 6

Хазяїн планети Жлобур

Містер Пуп був вельми діловою людиною. На планеті Жлобур, де він жив і мав бізнес, його вважали неформальним лідером. Щоправда, колись містер Пуп був справжнім злочинцем і вбивцею, але це ж у минулому... Нині він – голова правління банку «Пуптранстрест», власник нафтопереробного «Жирпупкомбінату» й мережі супермаркетів «ПупОК», почесний директор кінокомпанії «Папа Пуп енд компані», яка випускає серіали про злочинців та тупі розважальні шоу.

Містер Пуп має величезний сучасний офіс, їздить відпочивати на модні курорти, скуповує на аукціонах антикварні раритети та твори сучасного мистецтва. А ще він – головний меценат конкурсу краси серед елітних плазунів та рептилій «Міс отрута».

Віднедавна містеру Пупу припало до смаку оточувати себе елітними суперотруйними зміями, плазунами та земноводними, які робили йому екзотичні масажі, розважали художнім шипінням. До того ж, за потреби, вони могли смертельним укусом знешкодити потенційних ворогів чи конкурентів.

Улюбленицею була гламурна водяна гадюка на ім'я Серпентіна Сваровская, чия лискуча шкура була геть всипана діамантами й штучними стразами. Серпентіна вміла віртуозно брехати, лаятися, пити горілку та співати пісні у стилі «кримінальний шансон». Саме вона грілася на грудях у містера Пупа, коли він почув у новинах звістку про дивовижну земну знахідку.

– Ні, цього не може бути! – схопився він за голову.

– Ш-ш-ш-шо ти сказав, мой толстий пупсік? – прошипіла розімліла від тепла Серпентіна.

– Пупсік сказав, що на Землі знайшли квітозавриху Клумбу із цим проклятим яйцем!

«Стоп! – можете сказати ви в цьому місці. – Чи не той це містер Пуп, що колись звався Пупир-Хам і який разом зі своїми поплічниками знищив на Землі усіх квітозаврів?»

Так, це він! Точніше його клонований двійник. Зараз поясню.

Уже довгі роки на планеті Жлобур існує величезний інститут з проблем клонування. Коли багатий жлобурянин доходить до найквітучішого свого віку, він іде в цей інститут – там у нього під місцевим наркозом відрізають маленький шматочок пальця або вуха, чи ще чогось і кладуть до спеціальної морозильної камери на зберігання. Коли ж той жлобурянин постаріє, то знову звертається до спеціалістів інституту. І ось тоді зі взятого колись маленького шматочка в особливих умовах науковці вирощують молоду копію. Саме тому містер Пуп і дожив до цього часу. Однак інколи трапляються певні генетичні збої: приміром, у когось із клонованих можуть вирости дві голови, чи шість носів, або сорок пальців чи по одному вуху. Це у чоловіків. А у жінок здебільшого при клонуванні страшенно роздувало губи, груди й інколи сідниці.

– Мольфари обдурили мене! – бігав по офісу містер Пуп, розмахуючи чотирма руками. – Сказали, що Клумба померла, а самі приспали її на тривалий час! Але ж за старовинною легендою, якщо з яйця народиться новий квітозавр, то я помру! Згину! О-о-о-о, я зараз лусну від люті!

І містер Пуп почав роздуватися, ніби повітряна кулька.

– Тіш-ш-ше, ті-ш-ше... – зашипіла гадюка на його грудях, – тебе доктора запертілі валнаваться... Давай бегом к акваріуму...

Слід зазначити, що містер Пуп хворів на рідкісну та смертельно небезпечну недугу, що називалася злободинамією, –

людина так роздувається від люті, що може запросто луснути.

Підбігши до величезного акваріуму, містер Пуп зірвав гадюку з шиї і кинув її у воду, де плавало десятка півтора справжніх золотих рибок. Одна рибка – одне бажання. На чорному ринку такі чарівниці коштували шалених грошей. Водяна гадюка вправно впіймала найтовщу і, висунувши з акваріуму вкриту стразами голівку, виплюнула рибку просто у руки господареві.

– Відпусти мене, я виконаю будь-яке твоє бажання, – ледь чутно промовила рибка людським голосом.

– Жити хочу-у-у-у, – прохрипів, хапаючи ротом повітря, містер Пуп.

– Хай тобі буде. Живи... – промовила рибка, і сталося диво.

Жлобурянин просто на очах почав здуватися, меншати і за мить повернувся до своїх звичайних розмірів.

– Відпусти мене, – тепер уже рибка благала свого господаря про милість, задихаючись без води.

– Ага, зараз... – цинічно усміхнувся містер Пуп. – Виконала бажання, та й годі. Тепер ти мені не потрібна, дарма тільки будеш в акваріумі хвостом махати. Сваровська, тримай! – і кинув свою рятівницю прямо до пащі водяної гадюки.

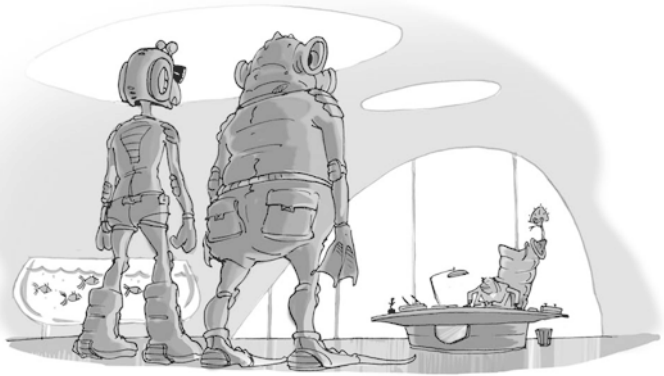
– Ш-ш-ш-ш, люблю делікатеси, стрази і багатих мущ-щ-ін, – зашипіла гламурна змія, заковтуючи ще живу рибку все глибше і глибше.

Тим часом містер Пуп, поправляючи розхристаний костюм, підійшов до робочого столу і по селектору наказав секретарці викликати до нього в офіс Жабуляка і Пукоока.

За п'ятнадцять хвилин двійко бойових пупоноїдів стояли перед господарем струнко. Той, що звався Жабуляком, був схожий на велику пухирчасту жабу з носом-трубою і такими самими відстовбурченими вухами. На грудях у нього, почеплений до товстелезного золотого ланцюга, теліпався золотий мобільний телефон. Інший – Пукоок, був увесь червоний, ніби варений рак, банькуваті вирячені очі піднімалися над

головою на двох тоненьких, як у равлика, ніжках. Він страшенно соромився своїх очей і ховав їх за коштовними золотими окулярами із затемненими скельцями.

– Є справа на мільярд! – гаркнув до пупоноїдів містер Пуп.

– На мільярд?! – хрюкнув носом Жабуляк, а у Пукоок злегка присвиснув.

– Чи відомо вам, що сьогодні на Землі знайдено волошкову квітозавриху?

– Як? – в один голос вигукнули пупоноїди. – Вони ж усі типу вимерли! Ми самі, по ходу, зачищали Землю від останніх квітозаврів.

– Виходить, що ні! Нас обдурили. А ще при ній збереглося

яйце, з якого має народитися цей вилупок Бузок, що принесе всім біду під назвою свобода. Адже свобода – це страшна річ! Вона руйнує порядок. Ось чому цей бузовір страшніший за фашистів, гірший за чуму. Мусите негайно вирушити на Землю, викрасти яйце і доправити його на Жлобур. Ну, а потім ми влаштуємо показовий судовий процес над цим квітчастим недомірком і привселюдно його стратимо! Мамаша помре з горя. А нам вже ніщо не завадить скрізь заводити власні правила! Все вільне і незалежне має бути знищене. За нами сила! Добробут за нами!

– А чи є у вас якийсь план, містер Пуп? – обережно спитав Жабуляк.

– План щодо викрадення? – уточнив Пукоок.

– Безумовно є! Ось тримайте... – і містер Пуп тицьнув до рук бойовим пупоноїдам фотокартку з портретом академіка Хитренка.

– Це наша людина на Землі. Ми з ним неодноразово співпрацювали за програмою «Втеча мізків». Він поставляв нам секретні технології та заборонені до вивозу з Землі матеріали, адже за гроші маму рідну продасть. Ось тут два мільйони доларів, – вказав містер Пуп на дві валізи, що стояли біля столу. – Беріть їх, терміново вилітайте на Землю. Без яйця не повертайтеся.

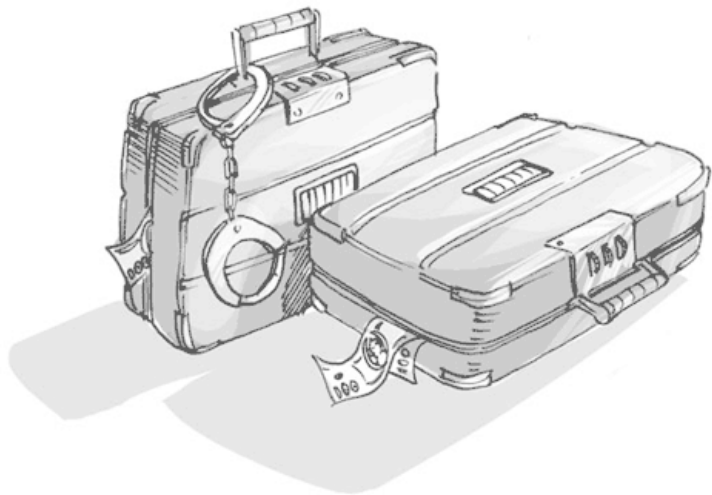
– А який наш гонорар у цій справі? – м'яко запитав Пукоок, від страху втягнувши очі просто в тім'ячко.

– Як вам не соромно питати про гроші? – гримнув на них

містер Пуп. – Це благородна корпоративна справа! Де ваша свідомість? Де ваше відчуття перспективи?

Пупоноїди похнюпилися – якщо вже шеф заговорив про корпоративну свідомість і відчуття перспективи, то це означало, що платити за роботу він не збирався. Проте вибору не лишалося. Спільне кримінальне минуле міцно пов'язувало пупоноїдів із Пупом, котрий будь-коли міг віддати їх до рук місцевої поліції, від якої сам давно відкупився. Адже основний закон планети Жлобур проголошував – «багатіям закон не писаний».

Отож, узявши валізи, Жабуляк і Пукоок слухняно вийшли з офісу і попленталися до космодрому. Там на них чекала срібляста літаюча тарілка останньої моделі, яка невдовзі взяла курс на Землю.

Глава 7

Операція «Підкоп»

Ніч оповила Київ непомітно. Спочатку вона визирнула з-за Дніпра і, переконавшись у тому, що місто не звертає на неї жодної уваги, потроху рушила вперед, тягнучи за собою темне покривало, розшите мерехтливими зірками.

Тим часом у будиночку в ботанічному саду завершувалася важлива нарада. За столом у світлі абрикосового абажура, схиливши голови над планом підкопу, сиділи професор і діджей Дудка.

– Мій друже, а ви впевнені, що ваші колеги впораються з таким складним завданням?

– Пояснюю ще раз, професоре, – гаряче переконував його ді-джей, – у мене на Фейсбук-сторінці пі-пі-півтори тисячі друзів. У них, як мінімум, півтори тисячі молодших братів і сестер. Якщо ці три тисячі приведуть усіх своїх друзів, то повірте, збереться ціла армія малят, озброєна відерцями і лопатками.

– А як же батьки? Хіба вони можуть відпустити дітей на

всю ніч у незнайоме місце?

– А ми спробуємо не турбувати батьків, і почнемо діяти тільки тоді, коли вони заснуть. Ма-ма-малята виберуться зі своїх ліжечок, сядуть на велосипеди, встануть на самокати, скейти, ролики і під наглядом старших братів і сестер прибудуть на місце.

– Але ж дозвольте, виходить це – змова?!

– Професоре, ви самі говорили, що готові на все, аби врятувати маму Клумбу від загибелі.

– Так. Добро мусить уміти захищатися! Я даю згоду на проведення операції «Підкоп»! Уся відповідальність на мені. Викликайте дітей!

Ді-джей миттю видобув із сумки трохи затертий, але вірний планшет і на своїй Фейсбук-сторінці написав:

«Чудлик потрапив у халепу. Йому потрібна допомога. Беріть із собою молодших братів, сестер і приходьте о другій годині ночі в ботанічний сад. Прихопіть відерця й лопатки. Збираємося біля будиночка професора. Все дуже серйозно. Чекаю. Дудка».

Рівно о другій у призначеному місці зібралася величезна юрба дітей і підлітків. Ді-джей крутився серед них, жваво щось пояснюючи. Незабаром на ганку з'явився Чудлик. Побачивши його, діти захоплено замахали руками і загуділи...

– Тихіше, тихіше, друзі мої! – вгамував їх професор. – Дотримуйте тиші, бо неподалік чергують міліціанти, які можуть поцікавитися, чому дівтора так пізно не спить. А зараз дозвольте всім пояснити, навіщо ми з Дудкою викликали вас сюди. Нам потрібна допомога. Внизу, он за тими деревами, знаходиться печера, де спить волошкова квітозавриха. Наше завдання полягає в тому, щоб якнайшвидше вирити тунель від будиночка до печери і розбудити її за допомогою сеан-

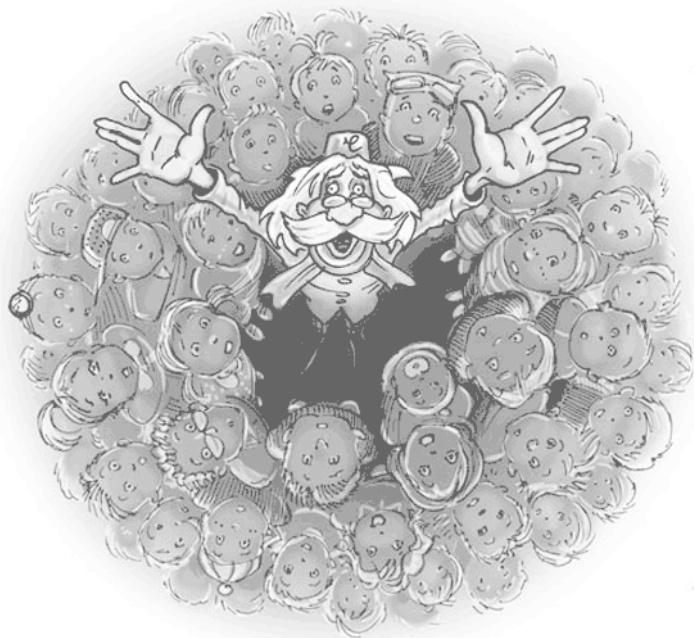
су музичної терапії, який проведе наш хвацький Дудка. Тоді є шанс, що Мама-Клумба прокинеться в доброму гуморі, встане з правої ноги і не захворіє.

У цьому місці промови з неба впало декілька важких крапель.

– Дощ! – стурбовано сказав Дудка. – Він може нам зашкодити.

Всі підвели голови до неба, яке почала затягувати чорна грозова хмара. Якщо почнеться злива, діти змокнуть і можуть застудитися. Ситуація ставала загрозливою. І тоді Чудлик вдався до справжнього чаклунства, яке застосовував дуже рідко, бо передусім вірив у науку.

– Травнева ноче, – гукнув він, здійнявши руки до неба, – будь прихильною до нас! Ти, можливо, сердишся, адже діти вночі повинні спати, та дуже прошу, не обливай нас дощем. Почекай трохи, поки ми завершимо роботу.

– Хто це зі мною розмовляє? – запитала травнева ніч у південного вітру.

– Це професор Чудлик, – озвався вітер шелестом дерев. – Він за своє життя не вбив жодної тварини, не поламав жодної гілки і не скривдив жодної людини.

– Раз так, то я допоможу йому. Гей, подруго, – звернулася ніч до грозової хмари, – відступи-но вбік, не поспішай розпускати свої мокрі коси.

І сталося диво. Хмара відступила і на небі знову засяяли зірки.

– Дякуємо тобі, ноче! – неголосно гукнув професор, а діти

вдячно помахали їй руками.

– Добре, добре... – пробурмотіла травнева ніч далеким громом, – чого вже там... Природа завжди допомагає добрим людям.

– Нумо, друзі мої, увага! – професор знову промовляв до дітей, розгорнувши перед ними величезний плакат. – Ось план підкопу. Копати почнемо від мого будиночка, землю будемо виносити й утрамбовувати на клумбах, підготовлених для розсади чорнобривців. Пропоную працювати за схемою – набрав відерце землі й одразу ж поступися місцем товаришу. Згодні?

– Так! – дружно закивали головами діти.

– Тоді до роботи!

Глава 8

Наукова дискусія

Тієї ночі в Академії казкових наук також не спали. У великому кабінеті за довгим столом засідали вчені, скликані академіком Хитренком. Найактивнішими були троє науковців – професори Ікс, Ігрек і Зет.

– Я вважаю, перед тим як ставити питання про методи пробудження, варто зрозуміти, що собою являють ці волошкові квітозаври, – авторитетно заявив професор Ікс.

– Слушно! – погодився із ним Хитренко. – То що вони собою являють?

– Наскільки я пам'ятаю, волошкові квітозаври мають голову, тулуб і хвіст...

– Нічого подібного, – заперечив зі свого місця професор Ігрек, – замість хвоста в них букет квітів. Вони тому і називаються квітозаврами. Їхня голова нагадує формою діжку для пальми.

– Ніяку не діжку, – заперечив професор Ікс, – а звичайнісінький вазон з однією діркою замість ока...

– Нісенітниці! – підхопився з місця професор Зет. – У квітозавра парна кількість очей. Їх у нього вісім! А спина вкрита травичкою, в якій ростуть гриби.

– І не травичкою, а звичайним мохом, посипаним журавлиною. І ніг у квітозавра немає! Він плазує на животі...

– Якому животі?! Він же птах! І має крила...

– Не крила, а крило, що росте посередині чола, і він ним махає, коли радіє...

– Коли радіє, то розпускає хвіст із троянд і пускає ротом бульбашки...

– Він узагалі має роги...

– Ні, не роги, а бивні...

– Бивні в нього відпадають у дитячому віці, і на їхньому місці виростають вуса...

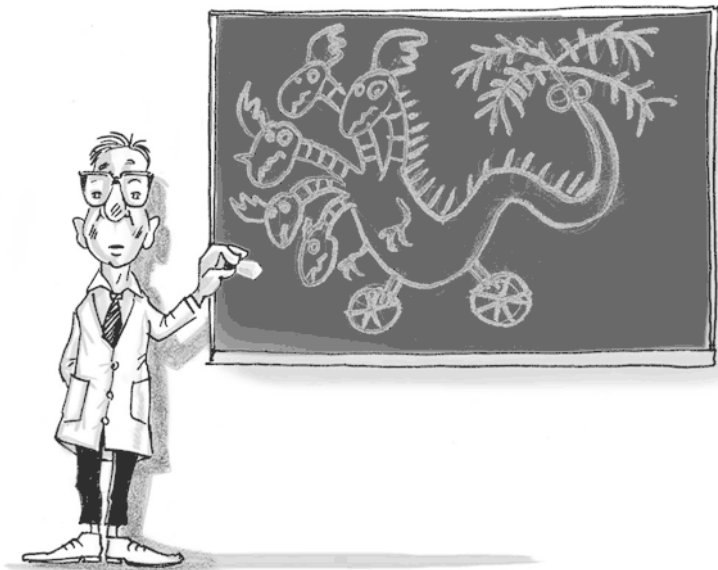
– Це в самців. А в самок продовжують рости бивні...

– І доки вони в них ростуть?

– Доки їм ці бивні не обламають новонароджені діти...

Наукова суперечка між професорами тривала майже три години. За цей час було випито дванадцять графинів води, поламано шістнадцять олівців і чотири стільці, виплеснуто в атмосферу вісім кубометрів ненависті та з'їдено сорок шість таблеток валідолу. Коли ж професори втомилися від дискусії, Хитренко попросив наукового секретаря підбити підсумки.

Секретар підійшов до дошки, узяв крейду і, відповідно до тверджень професури, намалював п'ятиголове чудовисько, вкрите густою травою, з колесами замість ніг і пальмою замість хвоста. На кожній голові росло по крилу, рот був десь збоку, а вуха теліпалися просто над очима. Одне слово – страховисько.

– А тепер з'ясуємо, як ми її будемо будити? – Хитренко поставив питання руба.

– Я кажу тротиловою шашкою її будити! – наполягав Ікс.

– А я кажу, – струменем з пожежного шлангу! – вигукував Ігрек.

– Шашкою! – Струменем! – Шашкою! – Струменем! – Шашкою!

Здавалося, цьому не буде кінця. Ікс та Ігрек ніколи не могли домовитися. Теоретичні наукові суперечки могли тривати

ти вічно, й усі в залі зажурилися, потайки позіхали в кулачки, роздивлялися на стелі сонних мух і писали рідним есе-мески «До ранку не чекати».

Нарешті Хитренко не витримав:

– Мовчати! – гаркнув він. – Пропоную консенсус! Спершу ми підірвемо поблизу печери тротилову шашку, а потім, коли квітзавриха від страху вискочить з печери, поллемо водою із пожежного шлангу, щоб заспокоїти. Чи всі згодні?

Рішення підтримали майже одноставно, і тільки професор Зет був проти:

– Це якось негуманно! – заявив він, проте Хитренко махнув на нього рукою і поставив наступне запитання:

– Чим харчуються волошкові квітозаври?

І знову розгорілася суперечка. Ікс стверджував, що квітозаври люблять буженину і салат «Олів'є», а Ігрек доводив, що найбільше їм смакує сиров'ялена ковбаса та оселедець під шубою.

– Послухайте, – зненацька втрутився в їхній диспут професор Зет, – а чого ми тут сидимо і сперечаємося, замість того, щоб поїхати до ботанічного саду і подивитися на цю волошкову квітозавриху?

– Яка практична думка! – здивовано обізвався Хитренко.

– І то правда! Ура, ура... – погодились із нею інші, – до ботанічного саду!

Коли ж науковці вибралися на вулицю, була майже четверта година ночі й на асфальт перед Академією впали крупні краплі дощу.

– Здається, злива починається. Куди за такої погоди їхати? – сказав професор Ікс.

– Ну так, нерозумно! – нарешті погодився з ним Ігрек.

– А й справді! – підтримав колег Зет. – Вже спати час. Завтра зранку прийдемо у ботсад і подивимося, як виглядає ця Клумба, заодно подумаємо, що з нею робити.

– Проте підривників і пожежний катер неодмінно треба

викликати! Всі згодні? – Хитренко грізно оглянув професуру. Заперечень не було. – Тож завтра о дев'ятій чекаю на всіх у ботанічному саду. На добраніч, панове!

Ледве встигли казкові науковці розбігтися по домівках, як нічний Київ накрила тепла травнева злива.

Глава 9

Нічні дива

За півтори години безперервної роботи підкоп завдовжки сто метрів був майже готовий. Працювали весело і дружно. Малеча набирала землю лопатками у відерця і виносила нагору, а старші діти трамбували її на клумбах.

Тим часом Дудка готувався до сеансу музичної терапії. На педальному «Запорозжці» професора він з'їздив додому і привіз звідти комп'ютер, ді-джейський пульта, електронний синтезатор, вертушку для вінілових дисків, вісім колонок та купу всілякого причандалля, шнурків, кабелів і розеток.

Нашвидкуруч підключивши апаратуру в професорському будиночку, Дудка заходився творити черговий музичний шедевр під назвою «Пробудження квітозавра».

Над своїм грандіозним задумом він працював увесь той час, поки діти готували підкоп. І коли захеканий Чудлик увірвався до будиночка з криком: «Ходімо мерщій! До печери залишилося менше метра!», Дудка, натиснувши на комп'ютері кнопку «Зберегти», озвався: «Я готовий».

Трохи пригнувшись, вони бігли довгим тунелем, освітленим новорічними гірляндами, що дуже доречно знайшлися на горищі.

У кінці підкопу професор зупинився і приклав палець до вуст: «тш-ш-ш-ш!». Запала тиша, у якій, майже не приглушене тонким шаром ґрунту, виразно чулося мирне сопіння волошкової квітозаврихи.

– Я хочу з тобою порадитися, друже, – пошепки звернувся Чудлик до ді-джея. – Чи відпускати нам дітей додому, чи нехай будять Клумбу разом із нами?

– Вау, професор, звісно, хай бу-бу-будуть разом із нами! Це бу-буде для них найкращою винагородою за їхню титанічну працю. Зараз о пів на четверту. Обіцяю, що о шостій всі будуть у ліжках.

– Але вони такі замурзані...

– То ви попросіть травневу ніч, щоб вона викупала їх теплим дощем.

– Чи послухає вона мене вдруге? – засумнівався професор.

– А ви спробуйте!

Ніч, зручно вмовившись на київських пагорбах, перебувала у глибокій задумі. Вона ніяк не могла зрозуміти: чому саме в травні у неї так мало часу, щоб погостювати у цьому чудовому старовинному місті. Взимку ж, коли на вулиці лютують морози, а люди сидять по домівках, вона господарює більшу частину доби. Несправедливо!

Від цих невеселих думок її відволік чийсь голос, що долинав ізнизу. То Чудлик знову звертався до неї.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.